

KONKURENTSIAMET

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

Ühistegevus põllumajanduses ja konkurentsireeglid

Katrin Tasa

Järelevalveosakonna juhataja asetäitja

14.02.2018

Konkurentsireeglid

Konkurentsiõigus koosneb neljast teemast:

1. Keelatud kokkulepped (KonkS § 4, ELTL 101)
2. Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine (KonkS §16, ELTL 102)
3. Koondumised (KonkS 5 peatükk)
4. Riigiabi- Rahandusministeerium

Konkurentsireeglid

Turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keeld on põllumajandussektoris täielikult kohaldatav

1. Turgu valitsev seisund (ÜTK art 208)

Sõltumatu käitumine konkurentidest, klientidest, tarbijatest

2. Kuritarvitamine (KonkS § 16, ELTL art 102)

NT: ebaõiglane hinnakujundus (liiga madal või liiga kõrge hind, eksklusiivsed kokkulepped, põhjendamatu keeldumine kauba müügist, sidumine jne) Valio juhtum

3. ELTL artikkel 102 kohaldub kui kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust, KonkS § 16 Eesti siseselt.

Kaubaturg (ÜTK art 207)

Kaubaturg või asjaomane turg võimaldab kindlaks määrata omavahelise konkurentsi ulatuse ja see koosneb

- a) asjaomane tooteturk: käesoleva peatüki tähenduses hõlmab mõiste „tooteturk” kõiki tooteid, mis on tarbijate seisukohast toote tunnuste, hindade ja otstarbekohase kasutuse põhjal omavahel vahetatavad ja asendatavad;
- b) asjaomane geograafiline turg: käesoleva peatüki tähenduses hõlmab mõiste „asjaomane geograafiline turg” konkurentsitingimustelt üsna sarnast ja naaberaladest eelkõige märgatavalt erinevate konkurentsitingimuste tõttu eristatavat ala, kus kõnealused ettevõtjad tegelevad kõnealuste toodete pakkumisega

Ettevõtja mõiste

Tootjaorganisatsioon on üksiktootjate liit ja seega käsitletav konkurentsioiguses kui

- ettevõtjate ühendus

- iseseisva ettevõtjana, kui osaleb majandustegevuses

Seega peavad nii tootjaorganisatsioon kui ka selle liikmed järgima konkurentsieeskirju.

Ühistud on tootjaorganisatsiooni erivorm

Keelatud kokkulepped

1) Keelatud on konkurentsi kahjustava eesmärgi või tagajärjega ettevõtjatevaheline kokkulepe, kooskõlastatud tegevus ja ettevõtjate ühenduse otsus, sealhulgas:

1) otsene või kaudne kolmandate isikute suhtes hinna- ja muude kauplemistingimuste kindlaksmääramine, sealhulgas kauba hinna, tariifi, tasu, juurde-, alla- või mahahindluse, abonement-, lisa- või täiendava tasu, intressimäära, rendi või üüri määramine;

2) tootmise, teenindamise, kaubaturu, tehnilise arengu või investeerimise piiramine;

3) kaubaturu või varustusallika jagamine, sealhulgas kolmandale isikule kaubaturule pääsu piiramine või püüd teda sealt välja tõrjuda;

4) konkurentsi kahjustava teabe vahetamine;

5) võrdväärsete kokkulepete puhul erinevate tingimuste rakendamises kokkuleppimine, millega äripartnerid pannakse ebasoodsasse konkurentsiolukorda;

6) kolmandale isikule kokkuleppe sõlmimiseks tingimuse seadmine kokkuleppe objektiga mitteseotud lisakohustuse võtmiseks.

Erandid keelatud kokkulepetest

Keelatud kokkulepped (KonkS § 4, ELTL 101 lg 1)

Horisontaalsed kokkulepped

Vertikaalsed kokkulepped

Individaalerand (KonkS § 6, ELTL 101 lg 3)

Grupierandid

Horisontaalsete kokkulepete grupierandid
(spetsialiseerumine ja suunised (ühismüük,
ühisost))

Põllumajanduserand (KonkS § 4 lg 2)

Põllumajandus erand KonkS-is

KonkS § 4 lõikes 1 sätestatud keeldu kohaldatakse põllumajandustootjate, nende ühenduste ja selliste ühenduste liitude kokkuleppele, tegevusele ja otsusele, mis käsitlevad põllumajandussaaduse tootmist, müüki või ühiste vahendite kasutamist, üksnes ulatuses, mis on kindlaks määratud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 42 sätestatu alusel.

Põllumajanduserand ELTL

ELTL 42 kohaselt on EL seadusandjal (parlamendil ja nõukogul) õigus kindlaks määrata, millises ulatuses konkurentsieeskirju põllumajandustoodete tootmise ja nendega kauplemise suhtes kohaldatakse.

Tuleb arvesse võtta ÜPP eesmäärke (ELTL art 39)

ÜTK art 206 kohaselt kohaldatakse põllumajanduses konkurentsieeskirju, kui ei ole ÜTK-s sätestatud teisiti.

Üldine erand (art 209)

ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1 ei kohaldata **põllumajandustootjate,**

põllumajandustootjate liitude

sellistest liitudest moodustatud **ühenduste**

tunnustatud tootjaorganisatsioonide (art 152 ja 161)

tunnustatud **tootjaorganisatsioonide liitude (art 156)**

kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse suhtes, mis on seotud

põllumajandustoodete tootmise või müügiga või ühiste seadmete kasutamisega põllumajandustoodete ladustamiseks, käitlemiseks või töötlemiseks,

välja arvatud kui **ohustatakse ELi toimimise lepingu artiklis 39 sätestatud eesmärkide saavutamist.**

ÜPP eesmärgid (ELTL art 39)

Tõsta põllumajanduse tootlikkust tehnilise progressi edendamise ning põllumajandusliku tootmise ratsionaalse arengu tagamise ja tootmistegurite, eelkõige tööjõu optimaalse kasutamise teel

Kindlustada põllumajandusega tegeleva rahvastiku rahuldav elatustase

Stabiliseerida turud

Tagada varude kättesaadavus

Tagada mõistlikud tarbijahinnad

Üldine erand (ÜTK art 209)

Üldist erandit ei kohaldata kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse suhtes, mis hõlmavad kohustust kehtestada **ühesuguseid hindu** või mis **välistavad konkurentsi**.

Erandi kohaldamiseks ei ole vaja eelnevat konkurentsiasutuse otsust.

Kohaldub automaatselt ja tootjad peavad ise hindama, kas vastavad neile tingimustele.

Üldine erand (ÜTK art 209)

Põllumajandustootjad, põllumajandustootjate liidud või sellistest liitudest moodustatud ühendused või tunnustatud tootjaorganisatsioonid või tunnustatud tootjaorganisatsioonide liidud võivad siiski taotleda **komisjoni arvamust** selle kohta, kas sellised kokkulepped, otsused ja selline kooskõlastatud tegevus on kooskõlas ELi toimimise lepingu artiklis 39 sätestatud eesmärkidega.

Komisjon vaatab arvamuse saamiseks esitatud taotlused viivitamata läbi ja saadab taotlejale oma arvamuse **nelja kuu** jooksul alates täieliku taotluse saamisest. Komisjon võib omal algatusel või liikmesriigi taotluse alusel arvamuse sisu muuta, eelkõige juhul, kui taotleja on esitanud ebaõiget teavet või arvamust kuritarvitanud.

Tootmisharudevaheliste organisatsioonide erand

Artiklit 101 lg 1 ei kohaldata tunnustatud tootmisharudevaheliste kokkulepete, otsuste ja tegevuse suhtes

Peab teavitama komisjoni tegevustest

ÜTK artiklis 210 toodud nimekiri tegevustest, mis igaljuhul on vastuolus konkurentsireeglitega nt tegevus toob kaasa turgude jaotamise või sisaldavad hindade kindlaksmääramist.

Kokkulepped piimasektoris

Tunnustatud piima ja piimatoodete sektori tootjaorganisatsioon võib pidada läbirääkimisi tema liikmeks olevate põllumajandustootjate nimel kogu või osa nende ühistoodangu suhtes, põllumajandustootjalt toorpiima töötlejale või kogujale toorpiima tarnimise lepingute üle. (ÜTK art 149)

Kokkulepped piimasektoris

Tootjaorganisatsioon võib pidada läbirääkimisi

a) olenemata sellest, kas toorpiima omandiõigus antakse põllumajandustootjalt tootjaorganisatsioonile või mitte;

b) olenemata sellest, kas kokkulepitud hind on mõnede või kõikide põllumajandustootjatest liikmete ühistoodangu jaoks sama või mitte;

Kokkulepped piimasektoris

c) tingimusel, et konkreetse tootjaorganisatsiooni puhul on täidetud kõik järgmised tingimused:

i) selliste läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogus ei ületa **3,5 % liidu kogutoodangust;**

ii) selliste läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogus, mida **toodetakse** konkreetsetes liikmesriigis, ei **ületa 33 % selle liikmesriigi kogutoodangust** ning

iii) selliste läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogus, mida **tarnitakse** konkreetsetes liikmesriigis, ei **ületa 33 % selle liikmesriigi kogutoodangust;**

Kokkulepped piimasektoris

d) tingimusel, et asjaomased põllumajandustootjad **ei ole ühegi teise tootjaorganisatsiooni liikmed**, mis peab samuti nende nimel läbirääkimisi sarnaste lepingute üle; sellegipoolest võivad liikmesriigid nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel sellest tingimusest kõrvale kalduda, kui põllumajandustootjatel on kaks eraldi tootmisüksust, mis asuvad erinevates geograafilistes piirkondades;

e) tingimusel, et toorpiima suhtes ei ole põllumajandustootja liikmesuse tõttu ühistus kehtestatud tarnekohustust vastavalt ühistu põhikirjas sätestatud tingimustele või nimetatud põhikirjas sätestatud või sellest tulenevatele eeskirjadele ja otsustele, ning

f) tingimusel, et tootjaorganisatsioon **teavitab pädevaid asutusi** liikmesriigis või liikmesriikides, kus ta tegutseb, selliste läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogusest.

Kokkulepped piimasektoris

Isegi kui selles sätestatud künniseid ei ületata, võib **konkurentsiamet** üksikjuhtumil otsustada, et tootjaorganisatsiooni peetavaid konkreetseid läbirääkimisi tuleks uuesti alustada või neid üldse mitte pidada, kui asjaomane asutus leiab, et see on vajalik **konkurentsi säilitamiseks** või selleks, et ära hoida **VKE -dest toorpiima töötajate tõsist kahjustamist liikmesriigis**.

Rohkem kui ühte liikmesriiki hõlmavate läbirääkimiste korral teeb komisjon esimeses lõigus osutatud otsuse

Käesolevas lõikes osutatud otsuseid ei kohaldata varem kui asjaomastele ettevõtjatele teatamise kuupäeval.

Kõigis teistes sektorites kohalduv erand

Erandi eesmärk on tugevdada tootjate läbirääkimispositsiooni tarneahela järgmise etapi ettevõtjatega.

Enne 01.01.18 oli erand veel oliiviõli-veise-ja vasikaliha-ning põllukultuuride sektoris, alates 01.01.18 kohaldub kõigis sektorites.

Varem oli erand piiratud turuosaga ja oluline oli tõhususe suurenemine.

Kõigis teistes sektorites kohalduv erand

Konkurentsierand on toodud
tootjaorganisatsioonide artikli 152 alla.

Nimetatud artikkel selgitab esimeses lõigus,
milliseid tootjaorganisatsioone võivad
liikmesriigid tunnustada.

Kõigis teistes sektorites kohalduv erand

1a. Erandina ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikest 1 võib käesoleva artikli lõike 1 kohaselt tunnustatud tootjaorganisatsioon oma liikmete nimel nende kogutoodangu või kogutoodangu osaga seoses **kavandada tootmist, optimeerida tootmiskulusid, viia põllumajandustooteid turule ja pidada läbirääkimisi põllumajandustoodete tarnelepingute üle.**

Esimeses lõigus osutatud tegevusi võib ellu viia:

- a) tingimusel, et ühte või mitut lõike 1 punkti b alapunktides i–vii osutatud tegevust viiakse **reaalselt ellu**, aidates seeläbi kaasa ELi toimimise lepingu artiklis 39 sätestatud eesmärkide saavutamisele;
- b) tingimusel, et tootjaorganisatsioon koondab tarned ja viib oma liikmete tooted turule olenemata sellest, kas põllumajandustoodete omandiõigus läheb tootjalt üle tootjaorganisatsioonile või mitte;

Kõigis teistes sektorites kohalduv erand

- c) olenemata sellest, kas kokkulepitud hind on mõnede või kõikide liikmete kogutoodangu jaoks sama või mitte;
- d) tingimusel, et asjaomased tootjad ei ole ühegi teise tootjaorganisatsiooni liikmed samade tegevustega hõlmatud toodetega seoses;
- e) tingimusel, et põllumajandustoote suhtes ei ole tootja liikmesuse tõttu ühistus, mis ei ole ise asjaomase tootjaorganisatsiooni liige, kehtestatud tarnekohustust vastavalt ühistu põhikirjas sätestatud tingimustele või sellest tulenevatele eeskirjadele ja otsustele.

Kõigis teistes sektorites kohalduv erand

Kohaldub ka tootjaorganisatsioonide liitudele.

Konkurentsiasutus võib üksikjuhtumil otsustada, et edaspidi tuleb ühte või mitut lõike 1a esimeses lõigus osutatud **tegevust muuta**, see **lõpetada** või **seda üldse mitte alustada**, kui ta leiab, et see on **vajalik konkurentsi välistamise vältimiseks** või et sellega seatakse ohtu **ELi toimimise lepingu artiklis 39 sätestatud eesmärkide täitmisele**.

Mitut liikmesriiki hõlmavate läbirääkimiste puhul teeb otsuse komisjon.

Liikmesriigi konkurentsiasutus teavitab komisjoni kirjalikult, kas enne või viivitamatult pärast esimese ametliku meetme rakendamist ning teatab komisjonile nimetatud otsustest viivitamatult pärast nende vastuvõtmist.

Käesolevas lõikes osutatud otsuseid ei kohaldata varem kui nendest asjaomastele ettevõtjatele teatamise kuupäeval.

Kõigis teistes sektorites kohalduv erand

Lepingute sõlmimiseks peetavad läbirääkimised võivad toimuda erinevas vormis – enampakkumised

-telefonimüük

-kauplemine hetketurul/või futuuribörsil

Lepingute sõlmimiseks peetavate läbirääkimiste vorm ei mõjuta erandi kohaldamist.

Kriisikartellid

Turgudel valitsevate **tõsiste tasakaaluhäirete** ajal võib komisjon vastu võtta **rakendusakte**, mille kohaselt ei kohaldata ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1 põllumajandustootjate, põllumajandustootjate liitude või põllumajandustootjate liitudest moodustatud ühenduste või tunnustatud tootjaorganisatsioonide, tunnustatud tootjaorganisatsioonide liitude või tunnustatud tootmisharudevaheliste organisatsioonide kokkulepete ja otsuste suhtes ükskõik millises käesoleva ÜTK artikli 1 lõikes 2 osutatud sektoris, tingimusel et kõnealused kokkulepped ja otsused ei kahjusta siseturu nõuetekohast toimimist, nende range eesmärk on asjaomast sektorit stabiliseerida ja need kuuluvad ühte või mitmesse järgmisesse kategooriasse

Kriisikartellid

- a) nende toodete turult kõrvaldamine või tasuta jagamine;
 - b) transformatsioon ja töötlemine;
 - c) eraettevõtjate poolne ladustamine;
 - d) ühised edendamise seotud meetmed;
 - e) kokkulepped kvaliteedinõuete kohta;
 - f) selliste sisendite ühine ostmine, mis on vajalikud kahjurite ning looma- ja taimehaiguste leviku tõkestamiseks liidus, või mis on vajalikud loodusõnnetuste tagajärgedega toime tulemiseks liidus;
 - g) tootmise ajutine kavandamine, võttes arvesse tootmistsükli eripära.
- Sellised kokkulepped ja otsused kehtivad ainult kuni kuus kuud. Võimalus pikendada.

Väärtuse jagamise kokkulepped

Enne 01.01.18 vaid suhkrusektoris, nüüd ka teistes sektorites lubatud nn väärtuse jagamise kokkulepped.

Põllumajandustootjad, sealhulgas põllumajandustootjate liidud, ja nende esmaostjad leppida kokku väärtuse jaotamist käsitlevates tingimustes, sealhulgas turukasumite ja -kahjumite puhul, määrates kindlaks, kuidas asjaomaste toodete asjakohaste turuhindade või muude kaubaturgude mis tahes muutused omavahel jaotada.“

Spetsialiseerumise erand

See on väljaspool põllumajandusalaseid õigusakte ja kohaldub kõikides sektorites

Ettevõtjad lepivad kokku ühiselt toota või toota üksteisele alltöövõtu korras ühte või mitut toodet.

101 lõiget 1 ei kohaldata spetsialiseerumiskokkulepetele kui

- ühised turuosad ei ületa 20% kaubaturust

- kokkulepe ei sisalda karme konkurentsi piiranguid (hindade kindlaksmääramine, klientide jaotamine, toodangu piiramine) välja arvatud:

Spetsialiseerumise erand

- hindade kindlaksmääramine vahetute klientide jaoks spets. kokkuleppe alusel toodetud ühisturustamise raames;
- tootmisvõimsuse ja mahu kindlaksmääramine ühistootmiskokkuleppe raames;

Müügiplaanide koostamine spetsialiseerumiskokkuleppe alusel toodetud toodete ühisturustamise raames.

Spetsialiseerumise erand

Euroopa Komisjoni määrus nr 1218/2010

Euroopa Komisjoni teatis Suunised Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 kohaldatavuse kohta horisontaalkoostöö kokkulepete suhtes

Vabariigi Valitsuse 30. detsembri 2010 määrus nr 197 "Konkurentsi kahjustavate või kahjustada võivate spetsialiseerumiskokkulepete sõlmimiseks loa andmine (grupierand)" ([RT I, 04.01.2011, 11](#))

KONKURENTSIAMET

Aitäh!

katrin.tasa@konkurentsiamet.ee

www.konkurentsiamet.ee